

## Вступне слово

Голодомор розпочався відразу ж після закінчення громадянської війни та придушення української революції. Він охопив значну частину України: Запорізьку, Донецьку, Катеринославську, Миколаївську, Одеську губернії. Причини його частково мали об'єктивний характер — посуха 1921 року, економічні наслідки Першої світової та громадянської воєн. Але найголовнішими чинниками стали: крах сільськогосподарської практики тодішнього режиму, скорочення посівних площ у колишніх хлібородних районах. Голод 1932—1933 років охопив ті ж самі регіони України, але цього разу його спричинили, насамперед, політичні чинники. Голодомор 1932—1933 рр. був не випадковим явищем, а наслідком цілеспрямовано застосованого тоталітарною владою терору, тобто геноцидом.

Про роки неврожайів, які траплялися в нашій історії, літописи повідомляли виключно в контексті зростання цін на хліб, і ніколи — як про роки голодної смерті людей, тим більше масової.

В Україні сама природа заперечує голод.

Масова голодна смерть у 1932—1933 роках мала місце винятково в регіонах, населених переважно українцями.

Цілі області України, населені пункти, а також сам кордон УРСР в 1932—1933 роках були оточені військовими загонами, які не випускали з цих регіонів України населення до інших регіонів СРСР, а також із сіл і містечок у великі міста України. Цьому є маса архівних доказів.

В 1932—1933 роках було застосовано збройні сили для огороження території після вилучення харчів у населення.

Голодомор був акцією проти українців. Загиблих від голоду в 1932—1933 роках об'єднує те, що абсолютна більшість із них були українцями, мешканцями територій із переважно українським населенням.

Селяни в інших регіонах СРСР у цей час не вмирили з голоду, і саме в інші відносно ситі регіони втікали з України ті, кому вдавалося просочитися через збройні кордони.

Найбільш вразливими до голоду завжди є діти — ті, хто завтра мали б стати продуктивним населенням і основою економічної могутності країни.

Історики ще й досі сперечаються навколо кількості жертв голодомору, виголошуючи різні цифри — від 3 до 10 мільйонів. Найвірогідніше, враховуючи матеріали перепису населення 1937 року, втрати населення внаслідок повного фізичного виснаження, тифу, кишково-шлункових отруєнь, канібалізму, репресій, самогубств на фунті розладу психіки та соціального колапсу становили на теренах України близько 7 мільйонів осіб.

## Бібліографія:

### 63.3(4УКР)6

#### В-38

**Веселова О.М. та ін.** Голодомори в Україні. 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947: Злочини проти народу / Веселова О.М. та ін. - 2-ге вид. доп. - К.-Нью-Йорк : В-цтво М.П.Коць, 2000. - 273с.

### 63.3(4УКР)615

#### Г61

**Голодовка: 1932-1933 роки на Переяславщині:** Свідетельства. - Переяслав-Хмельницький -К.: Нью-Йорк : Вид-во М.П.Коць, 2000. - 445с.

### 633(4УКР)615

#### Г61

**Голодомор 1932-1933 років** як величезна трагедія українського народу: Матеріали Всеукр. наук, конференції. Київ, 15 листопада 2002 р. - К. : МАУП, 2003. - 278 с

Имеются экземпляры в отделах: всего 12 : КХ (1). Ф2 (1). Ф3 (1). Ф5 (1), Ф6 (1), Ф7 (1), Ф8 (1), Ф12 (1), Ф14 (1), Ф17 (1), Ф18 (1), Ф19 (1) '

### 63.3(4УКР)615

#### Г61

**Голодомор 1932-1933 років** в . Україні: Документа і матеріали / Упоряд. Р.Я.Пиріг. - К. : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2007. -4128 с: іл.

Имеются экземпляры в отделах: всего 2 : КХ (2)

### 63.3(4УКР)615я1

#### Г61

**Голодомор в Україні, 1932-1933 рр.:** Бібліограф.покажчик. - Одеса-Львів : Вид-во М.П.Коць, 2001. - 654с.

Имеются экземпляры в отделах: всего 1 : БО (1)

**63.3(4УКР)615**

**Г61**

**Голод-геноцид 1933 року** в Україні: Історико-політич. та соціально-демографічний аспект. - К.-Нью-Йорк, 2000. - 534с.

**633(4УКР)615**

**Г61**

**Голодомор. Геноцид українського** народу, 1932-1933 /Сост. Версткж В и др. - К. : Укр. ин-т нац.пам'яті, 2007. - 26 с. : ил.

Имеются экземпляры в отделах: всего 4 : КХ (1), ф2 (1), ф8 (1), ф17(1)

**63.3(4УКР)**

**Д15**

**Даллас, С. С.** ...Не вмирає душа наша: Доля сироти з укр. голодомору / С. С. Даллас. - К. : Просвіта, 2003. - 232 с.

Имеются экземпляры в отделах: всего 5 : КХ (2), Ф2 (1), Ф3 (1), Ф17(1)

**63.3(4УКР)62**

**Д53**

**Дмитрук, В. Г.** Вони боролися за волю України [Текст] : (Нарис історії боротьби проти тоталітарного режиму на Україні в 1921-1939 рр.). Т.2 /В. Г. Дмитрук. - 2-е вид.,доп. - Луцьк : Волинська обл. друкарня, 2006. - 382 с

Имеются экземпляры в отделах: всего 1 : КХ (1)

**63.3(4Укр)613**

**З-36**

**Засвіти свічку:** з диском Є. Станковича. - К. : Атлантик, 2005.-20 с.

Имеются экземпляры в отделах: всего 2 : КХ (2)

**63.3(4УКР)615**

**К61**

**Коломиєць І.** Голодомор: спогади однієї родини / Коломиєць І. - К., 2003. -68с.

Имеются экземпляры в отделах: всего 1 : КХ (1)

**63.3(4УКР-4ДОН)615**

**Я40**

**Невгамовний біль, 1932-1933** [Текст] : Іст. до слідження, нариси, свідчення, спогади, документи. - Донецьк : СПД Бледнов, 2007.-198 с.

Имеются экземпляры в отделах: всего 2 : ИБО (1), ф2 (1)

**63.3(4УКР)61**

**ПЗ4**

**Піст від диявола .** - К. : Мистецтво, 2003. - 112с.

Имеются экземпляры в отделах: всего 1 : кх (1)

**63.3(4УКР)**

**П60**

**Портрет темряви:** свідчення документи і матеріали у двох книгах / Асоціація дослідників голодоморів в Україні; Автор-упоряд.П.Яшук. - Київ-Кью-Йорк : Вид-во М.П.Коць, 1999 – Кн.2. - 611с. - (В пер): 10грн.

Имеются экземпляры в отделах: всего 1 : Кх (1)

**63.3(4УКР)**

**П60**

**Портрет темряви:** свідчення,документи і матеріали у двох книгах /Асоціація дослідників голодоморів в Україні;Автор-упоряд.П.Яшук. - Київ-Нью-Йорк : Вид-во М.П.Коць, 1999 – Кн.1. - 611с. - (В пер.): 10грн.

Имеются экземпляры в отделах: всего 1 : Кх (1)

**63.3(4УКР)615**

**С60**

**Соловей Д. Ф.** Сказати правду: Три праці про голодомор 1932-1933 років / За ред.Ю Шаповала і О. Юренка. - К. ; Полтава, 2005.-300с

Имеются экземпляры в отделах: всего 1 : КХ (1)

**63.3(4УКР)615**

**У45**

**Український голокост, 1932-1933:** Свідчення тих, хто вижив. Т.1 / Упоряд. Ю.Мицик. - 2-е вид. - К.: Києво-Могилянська академія, 2005. - 296 с.

Имеются экземпляры в отделах: всего 2 : КХ (1), ф17 (1)

### 63.3(4УКР-4ДОН)615

П18

**Парсенюк Б. Ф.** Непроходящая боль: Ист.-докум. очерки / Б. Ф.

Парсенюк. - Донецк : Регион, 2006. -150 с.

Имеются экземпляры в отделах: всего 1 : ИБО (1)

### 63.3(4УКР)615

Т67

**33-й: голод** [Текст]: Народна книга-меморіал / Упоряд. Л.Б.Коваленко, В.А.Маняк. -К. : **Рад. пис**, 1991. - 584 с.

Имеются экземпляры в отделах: всего 1 : КХ (1)

### 63.3(4Укр)615

У45

**Український голокост, 1932-1933:** Свідчення тих, хто вижив: У

3-х т. Т.2 / За ред. Ю.Мицика. - К.: Києво-Могилянська академія, 2005. - 444 с.

Имеются экземпляры в отделах: всего 2 : КХ(1), Ф17 (1)

### 63.3(4УКР)615

У45

**Український голокост, 1932-1933:** Свідчення тих, хто вижив: У

10-ти т. Т.3 / За ред. Ю.Мицика. - К. : Києво-Могилянська академія, 2006. - 432 с.

Имеются экземпляры в отделах: всего 4 : КХ (2), ф 12 (1). ф17 (1)

### 63.3(4Укр)615 У45 Український хліб на експорт: 1932-1933. -

К.: ПП Серпйчук М.І., 2006. - 432 с.

Имеются экземпляры в отделах: всего 2 : КХ (1). Ф14 (1)

Белебега И. Украинцы в аду голодоморов // Персонал . -2005.- N2. - С. 10-13.

Біленький, С. У Торонті та Едмонтоні про голодомор: Конференція присвячена Голодомору //Українська культура. -2008.- N2.- С 10-11

Бойко Д. Україна донесе правду про Голодомор 1932-1933 років до громадян світу: [Про міжнародну акцію «Україна пам'ятає, світ визнає» - проект] //Культура і життя . - 2008 . - 7 трав . - С.5

Бойко Н. І був голод: За матеріалами Музею хліба Національного історико-етнографічного заповідника "Переяслав" // Українська культура . - 2008. - N 4. - С 34-36 : іл.

Василенко В. Голодомор 1932-1933 годов в Украине: Правовая оценка //Зеркало недели . - 2008 . — 4 окт . - С1, 20

Войцеховський, Ю. 1933: віч-на-віч зі смертю (зі спогадів свідка трагічних подій-Яворської Юлії Леонардівни, 1925 р. народження) // Історія в школі. - 2007. - N 11-12. - С 6-7 : рис.

Головатий Н. Историческая правда, национальное безпам'ятство или политическое жонглирование: [О Голодоморе 1932-1933 гг.]/Персонал.-203 . - №2.-С. 18-21

Голодомор 1932-1933 років в Україні: про що свідчать архівні документи //Вісник Книжкової палати . - 2008 . - №7 . -С.34-36. - Библиогр. в конце ст.

Змієвський С. Пекельна Пасхалія 33-го: Пам'яті жертв Голодомору //Культура і життя . - 2008 . - 16 квіт . - С.3

Зуєв В. Світовий переклик українства. Нотатки зі зборів УВКР: [Про відзначення 75 роковин Голодомору 1932-1933 рр. ] //Літ. Україна . - 2008 . - 10 квіт. - С1

Калачник М. Серце стиснеться, коли про них згадає: [спомини про Голодомор 1932-1933 рр.] //Голос України . - 2008 . - №44-45 . - С.7

Кіндратенко А. "Єврейсько-більшовицький переворот 1917 року як передумова червоного терору та українських голодоморів //Персонал . - 2006. - N1. - С 14-23. - Библиогр. в конце ст.

Козел В. Застосування методів непрямого управління процесами голодомору в Україні // Персонал. - 2007. - N 2. - С 12-14.

Костюк, А. Ленин. Троцкий и голодомор, или Организация октябрьского переворота 1917 года- предпосылка тоталитарного режима, террора, голодомора 1921-1923 гг. //Персонал. - 2005. - N7. - С. 38-50 : ил.

Кушнеж, Р. Львівська українська преса про голодомор в УСРР //Український історичний журнал . - 2006. - N3. - С 199-209. - Библиогр.

в конце ст.

Кульчицкий С. Голодомор -33: почему и как? //Зеркало недели . - 2006 . - №45 . - С.1,21

Кульчицкий, С. В. Голод 1932 р. в зацінку голодомору-33 //УІЖ. - 2006. - №6. - С. 77-97. - Библиогр. в конце ст.

Кучерина С. Комінтернівці засудили комуністичний режим: [Про меморіал комплекс пам'яті жертв політ, репресій та голодомору «Скорботний ангел у селищі Комінтернівське на Одещині] //Культура і життя . - 2008 . - 13 лют. - СІ

Лозунько С. Документи опровергают «спланированный геноцид украинцев» //2000 . - 2008 . - 17 окт . - С. 1,4

Лукьяненко, Л. Голодомор и власть независимой Украины // Персонал . - 2005. -N1. - С. 10-11

Малюта І. Як форпости українства: у Києві відбувся ГХ Світовий Конгрес Українців // Укр. Культура. - 2008. - N 9. - С 6-7.

Марченко, О. Голодомори як метод винищення селянства на Прилуччині // Персонал. - 2006. - N1. - С 24-27. - Библиогр. в конце ст.

Маслюк, А. Проблема самосвідомості в лімінальному стані (на матеріалах самозвітів жертв голодомору) // Персонал. - 2007. -N 2. - С 8-11 - Библиогр. в конце ст.

Махун С. Голодомор 1932-1933 годов не может оставаться разменной картой в руках манкрутов и циников //Зеркало недели . - 2008 . -9февр. - С 21

Мейс Джеймс Штучний голод 1933 р. в радянській Україні: що сталося й чому<sup>9</sup> //УІЖ. - 2007. - N 1. - С 185-199. - Библиогр. в конце ст.

Мейс Д. Політичні причини голодомору в Україні (1 932-1 933 рр.)//УГЖ - 1995 .-№1 .-С.34-38

Мефодий Голодомор 1932-1933 гг. на Сумщини /Персонал . - 2005. - N1. - С 12-16.

Мітлаш, М. А на хаті - серп і молот...: Оповідання про голодомор / М. Мітлаш // Укр. культура. - 2008. - N 9. - С 38-40

Мужук Л. 33-й ...: [Післямова до документального фільму «Українська ніч 33-го»] // Літ. Україна . - 2008 . - 29 трав. . - С.3,7

Мусатов И. Десять лет лагерей за личные записи о голодоморе [сел. учительницы Александры Радченко] //Зеркало недели . - 2006 . - 25 нояб. С.20

Неживый, А. Голодомор в Украине: геноцид и сопротивление // Персонал . - 2005. - N1. - С. 6-9.

**Неживый** А. Первоисточники политики голодоморов: левитско-фарисейские основы большевизма и современность //Персонал. - 2005. -N2. - С. 14-20.

Палий А. Зачем убивали Украину?: Голодомор 1933 года //Восточный проект. - 2005. - N48. - С. 7

Полковенко Т. Голод и море: Бердянский район Запорожской обл. 1932 - 1933 гг. // Персонал . - 2005. - N9. - С. 50-53.

Полковенко Т. Особливості голодного часу півдня України //Персонал . - 2007. - N 2. - С. 14-17 : фото. - Библиогр. в конце ст.

Рахманова В. Запалимо свічу пам'яті. //Українська література в загальноосвітній піколі. - 2008. - N 5. - С 22-24

Рябчук В. Картопляники голодного року // Дзвін . - 2006. -N1. - С 94-97.

Сапеляк С. Фрагменти і спогади //Дзвін . - 2006. - N3. -С 13-15.

Сербии Р. Антигеноцидна конвенція ООН і голодомор // Сучасність . - 2008. - N 1. - С 33-48.

Сербии Р. Український голод 1932-1933 років у світлі конвенції ООН про геноцид //Сучасність. -2006.-№11-12. - С.61-66

Сидорук А. «Заговор молчания»: [Гл. из доклада амер. конгрессово-президент. комиссии «Как Америка реагировала на голод (в Украине)»] //Зеркало недели . - 2008 . - 12 июля . - С.20

Тихоненко Л. Тридцать третья слеза: Урок - драматичний діалог-колаж //Укр. мовай літ. в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2007. - N 2. - С. 19-23. - Библиогр. в конце ст.

Трикоза М. З історії голодомору: як вмирало село Фурси // Історія в школі. - 2007. - N 11-12. - С 1-6 : рис.

Шаповал Ю. Голодомор 1932/1933: «утрата» и обретение //Зеркало недели . - 2006 . - 18 нояб. - С.21

Шуйський И. 1933 год Глазами политэмигрантки //Зеркало недели . - 2008 . - 5 июля . - С. 12

Юсип Д. Драма розп'ятих душ: Кілька думок про книжку Всеволода Соколова "Годы с лицами переселенцев. Крестьянские судьбы..." //Дзвін. - 2006. - N2. - С. 139-140.

Яворівський В. На Майдані: [Про голод 30-х р.] //Літ. Україна . - 2008 . - 21 лют. - С.3.

### Сценарії

Біла О. А. Померлі від голоду //Позакласний час. - 2008. - N 10. - С. 25-27

Бойко Л. М. Розп'ята душа на хресті всевишньої печалі //Позакласний час. - 2007. - N 10. - С. 9-16

Корнійчук О. В. Запалимо свічку // Позакласний час. - 2008. -N10. - С. 23-24

Могильницька, Г. Сценарій вечора пам'яті До 75-річчя голодомору //Українська культура. - 2008. - N 3. - С. 32-33 : ил.

«Над білим янголом скорботи-незгасний духу смолоскип» //Дивослово . - 2007. -N11.- С 22-24.

Олефір, І. М. Час зупинись... Люде слухай... Слухай і пам'ятай //Позакласний час. - 2008. - N 10. - С. 5-6

Покляцька, Г. Образу хліба вклонімося: Присвячено пам'яті про трагічний 1933 рік //Дивослово. - 2005. - N5. - С. 24-26

Пшенична Н. В. Минуле стукає в наші серця //Позакласний час. - 2007. - N 10. - С 32-37

У той рік зазімали зозулі, накувавши знедолений вік //Позакласний час. - 2008. - N 10. - С 28-30

Філіп'єва, В. І. Прости нас, пам'яте, прости! //Позакласний час. - 2006. -N19-20. - С 9-12.